

„Поездиг „автомашинист“ зална“

Одахн Москван ёбр болсн ёврдмжтә уулдврн герчнъ бидн болвдн: Кунцевәс Усово кўртл электрифицированин тёмр хаалгын лнийяр электропоезд гүүдж йовла. Энүг йирн машинист биш, „автомашинист“ гидж нерәлдг—автоматическ устройств залдж йовла. Күүнә орлцуллгн угагъар, хаалгата семафорд болн станцд зогсад йовб, кергтә газртнъ аргүүладад, дакад шулудад, йовлгъна график чикәр кўцән.

Энүнәс бмн ним йовдл ганцн мана орн-нутгин тёмр хаалгъ деер биш, нам газадн орн-нутгудт чигн ўзгдәд уга билә. „Автомашинистиг“ кедж гаргългн—советск специалистрин кўдлмшин аш, мана наукин болн техникин ик гидж кўцлтнъ болджана.

Кесг джилд советск инженермўдин, конструктормудин болн техникўдин баг, эн техническ устройствиг кедж гаргългъар кўдлжәлә. Автормудин ухагъар болхла, шин автомат тёмр хаалгын кўдлгн болн Московск метрополитенд электропоезд йовлгъиг залхмн билә. Советск инженермудин кўдлмшнъ кўцврмудтә болв.

Тегәд, эн автоматическ заллгъна экспериментальн системлгн сёрлгн екхлд, поезд дотр йовсн әмтс заагт „автомашинистиг“ кедж гаргъсн—конструкторск бюрон отделин начальник Н. Николаев, лабораторин начальник Л. Мотавкин, инженермўд Е. Алексеев, П. Смиркин болн А. Степанов йовшчала.

Орүн эрт электропоезд Кунцевәс гарв. Эн йовдлав шулудад, хаалгын ут-туршар гүүв.

Кесг минут давсна хбдн, поезд „Кўдлмшчрин поселкин“ платформин ёбр аргүүлхнар ирдж зогсв. Инженер Николай Сергеевич Николаев, иигдж келв:

—Цуг прибормуд дигтәгъяр кўдлджәнә, дигтә графикәр йовдж йовнавдн!

Электропоездин машинист Ф. Баранов энүнд бас йовла, болв наадк әмтслә әлл эн шиндлгънд йовла. Состав хаалгын ут-туршарт гүүдлән немәд, әс гидж дарук зогслгъна пунктр ёбрлхларн аргүүладад йовб. Аш суулднъ захин Усово станц болв. 17 километрәс ўлу йовгддж.

Болв, шин автоматическ устройств, йирин машинистиг керг уга болгъх гисн, энду болдж гарх билә. Автомат, күүнә кехиг цугтнъ кедж чадшог, болв эн күүнә кўдлмшиг гингрүлсн деерән паровозн бригадин күүнә тоог багърулна.

Түрүн йовдл, электронн математическ устройств поездин йовлгъиг дигтәгъяр залдиг ўзүлв: терүг тўлклгн болн чирлгн угагъар аргүүлхнар чирнә, йовлгъна графикән дигтәгъяр кўцәнә, графикәснъ хақжилгн цуг хаалгъднъ—экцәнәс авн сүл зогслгъна пункт кўртл—6-10 секундас давхш, хашнъгдсн цагтан поездин гүүдл часд нег километрәс ўлу багърхш.

Машинист болгн, эн устройствла әдл олзта режим олдж авч чадшог! Нег секундин дунд автомат хойр мингъгн арифметическ операц кехмн, поездин йовлгъна сән гисн режим йилгъдж авхин кергт джанъгрта гидж дифференциальн тоолвр агчмин дунд кедж гаргъхмн.

Автоматическ устройств поездин кўнд гингинъ, чидлинъ

болн аргүүдлгъна эвинъ, хаалгын чик-хаджгъринъ, графикинъ, шулгъар йовлгъна эвинъ тоолдж гаргъна. „Автомашинист“ йовлгъна ик гидж олзта эв-аргъинъ олдж авна. Удгүрлхд, поезд уругшан ордж йовхла, электроэнерг олзлл уга, эврәннъ шүрүгъяр йовна, графикин диг-дарагъ керглгдсн цагт чирлгнә двигательмуд кўдлгүлдхмн.

Автоматическ заллгъна систем автоблокировка залгълдәтә, терүнә цуг сигналиг дахна. Эн эв-аргъиг олзллгн хаалгъар йовх составсин тоогъинъ икдүлсн деерән, электроэнерг гаргългъиг багърулна. Автоматическ устройств поездиг, ик ёбдән квалификацта машинистлә әдләр заллгъ теткнә.

Хаалгъд йовад ирчкәд, машинист ур Барановиг, эврәннъ тоолврасн хувалцтн гидж бидн сурвдн.

—Хойр сар даву хонгт, эн „автомашинистлә“ хамдан йовнав, тегәд, йир берк гидгәр энүнә кеджәх кўдлмшиг хәләдж йовнав—гидж эн келв. Эн, ирх цагин әвртә гидж уха-та машин.

Одгә цагт конструктормуд электровозмуд болн тепловозмуд заллг шин автоматическ устройств кедж гаргъхар седджәнә. Иим установкак локомотивиг оборудовать келгн, 5-7 процент енерг әрвллгъ тетксн деерән, составс йовлгъна тоог 15-20 процент икдүлхмн.

„Автомашинист“ кедж гаргългн, наадк электронн тоолгъл кедг устройствла әдл—мана учен болн инженермудин ик гидж кўцлтс, советск наукин болн техникин сән гисн кўцврмуднъ болджана.

Б. КОНЬКОВ.